

La identitat del territori en l'economia del coneixement

MONTSERRAT PAREJA-EASTAWAY
JOSEP MIQUEL PIQUÉ

La globalització ha convertit l'economia del coneixement en l'objectiu de la transformació del teixit productiu de ciutats i regions. El talent, la creativitat i la innovació han esdevingut els eixos fonamentals de la nova competitivitat: la captació i la mobilització d'aquests recursos constitueix la base d'un futur estable i sostenible.

El territori assoleix una doble dimensió en aquest nou paradigma; d'una banda, proveeix de factors d'atracció d'activitat econòmica i de capital humà qualificat i, de l'altra, més enllà de la seva capacitat de seducció, la ciutat presenta una identitat i un llegat –basat en la seva pròpia trajectòria econòmica i en els agents i polítiques que la conformen– que supera les fronteres i la fa valuosa i atractiva a l'entorn global. En aquest context, la ciutat esdevé un node en una xarxa global connectada per fluxos de transmissió de coneixement, de cultura i de talent, i exerceix de caixa de ressonància que alimenta i difon el que passa a l'interior.

Nous models de competitivitat territorial davant dels canvis del repte global

Les ciutats i les regions emmirallen els canvis econòmics i les transformacions socials que se'n deriven. Al llarg del segle XX, el territori s'ha adaptat a les exigències emergents dels nous modes de producció globalitzats. El binomi local-global ha estat l'eix de moltes reflexions al voltant de com fer compatible el que aparentment sembla contradictori i, fins i tot, exclouent.¹ De les qüestions que centren aquest debat, resulten d'especial interès les següents: Com s'ha d'articular el repte econòmic global amb les necessitats i potencialitats locals? Quin paper té el territori, la ciutat o la regió?

L'economia del coneixement i la creativitat fonamenten els nous eixos de competitivitat per a les ciutats, tot determinant el seu posicionament en la jerarquia urbana, entesa com una xarxa dinàmica de ciutats –regió a escala global– que mostren un seguit d'interrelacions i posicionaments jeràrquics més enllà d'una classificació dimensional vinculada al territori. En pocs anys, els agents econòmics han transformat el seu comportament de manera radical: del model postfordista en què la competència en preu i costos determinava l'assentament de l'activitat econòmica s'ha passat a un nou patró de conducta en el qual la capacitat de crear o de mobilitzar recursos com el talent són cabdals per a assegurar un futur estable i sostenible.

En aquest context, i en bona part gràcies a les millores en les tecnologies de la informació i la comunicació, la societat ha esdevingut altament mòbil i dinàmica, no tan sols físicament sinó també virtualment; les formes relacionals i de comunicació han canviat, com també ho ha fet la dimensió que pren la pròpia identitat. Avui, la realitat digital forma part de la quotidianitat dels individus: formem part de xarxes socials i professionals que no tenen un component físic o territorial. La interacció amb la resta de la societat

ha canviat molt ràpidament; pren formes diferents tot responent a fórmules participatives innovadores i a nous posicionaments davant del que ofereix la ciutat.²

Les ciutats regió s'han convertit en el motor de l'economia global. La clau per a entendre aquest procés rau en la importància que continua tenint la necessitat de proximitat malgrat els avenços que possibiliten noves formes de comunicació.

Paradoxalment, malgrat que s'hagués pogut predir que davant d'aquests canvis s'esdevindrien menys estímuls per a la concentració territorial, les ciutats regió s'han convertit en el motor de l'economia global.³ La clau per a entendre aquest procés rau en la importància que continua tenint la necessitat de proximitat malgrat els avenços que possibiliten noves formes de comunicació. Tant l'activitat econòmica com els individus cerquen allò que la ciutat ofereix, sigui en forma de sinergies productives positives entre diferents processos, o bé d'acord amb la qualitat de vida que ofereix. En aquest sentit, la ciutat continua sent atractiva tant per a l'activitat econòmica que s'hi fa com per a la gent que hi viu. En particular, pel que fa als individus, tal com assenyalen Florida *et al.*,⁴ la satisfacció que extreuen de viure en una determinada comunitat i en un espai físic concret respon a una interpretació holística, determinada per una confluència de factors –condicions econòmiques, escoles de qualitat, oportunitats per a la interacció social–, entre els quals destaca també la bellesa i l'estètica de la mateixa ciutat. Seguint la mateixa línia argumental, Florida esgrimeix que les ciutats manifesten també la pròpia personalitat a través de la seva capacitat per a seduir i atraure un selecte grup de treballadors qualificats, que contribueixen a la popularitat, i fins i tot a la capacitat, de la ciutat per a participar de la competitivitat a escala global.⁵

És difícil dubtar del poder persuasiu del territori. Històricament, les ciutats han generat mecanismes

d'atracció de l'activitat econòmica a través de millores en la connectivitat o les infraestructures (factors *hard* –'durs'– o tradicionals de localització), així com a través de l'oferta d'una alta qualitat de vida i d'una atmosfera atractiva, tolerant i diversa (factors *soft* –'tous'–). Aquests darrers han assolit una creixent rellevància des del moment que, més enllà de voler atraure empreses, les ciutats cerquen ser competitives a través de l'atracció de talent i de grans dosis de capital humà qualificat.

De fet, s'assenyala una correlació directa entre la capacitat de la ciutat per a congregar persones altament qualificades i el potencial innovador de la regió i el seu creixement econòmic. La generació d'idees i la seva conversió en eines innovadores aplicades a l'activitat econòmica ja no dependria només d'elements clàssics en la ubicació empresarial: la pròpia personalitat de la ciutat esdevé determinant en la generació d'atractiu per a certs col·lectius que, simultàniament, confereixen a la regió noves capacitats i potencials de creixement.

Una economia competitiva no és només aquella que té els menors costos de producció o el millor talent, sinó aquella que és capaç de millorar la qualitat de vida d'aquells que treballen i viuen a la ciutat.

La competitivitat urbana és avui un element comú a la majoria d'agendes polítiques de les ciutats que han de enfrontar-se al repte de la globalització. Les dimensions de les ciutats competitives són múltiples i no sempre es refereixen a dades estadístiques comparables que indiquin trajectòries similars en termes de **Producte Interior Brut (PIB)** o de mercat de treball. Una economia competitiva no és només aquella que té els menors costos de producció o el millor talent, sinó aquella que és capaç de millorar la qualitat de vida d'aquells que treballen i viuen a la ciutat.⁶ Així, s'han de considerar altres factors més enllà dels purament econòmics per tal d'analitzar per què, a escala internacional,

una ciutat determinada pot ser considerada estimuladora i atractiva i que, simultàniament, funcioni bé a nivell econòmic.

Davant la confluència entre ciutat competitiva i món global i la incontestable emergència de l'economia del coneixement com a focus fonamental en la creació de valor, la qüestió immediata que es planteja és: si la ciutat encara desenvolupa un paper determinant en el devenir de l'activitat econòmica i utilitza els recursos que són al seu abast per a aconseguir-ho, quin paper té el substrat social, econòmic i cultural? Com es combina la identitat del territori i la identitat del talent perquè aquest maximitzi el seu desenvolupament?

La trajectòria històrica de la ciutat com a element clau de futur

El procés de **globalització** i de **localització** de l'activitat econòmica és dinàmic i complex. El concepte de ciutat global⁷ sovint s'associa a la nova conceptualització de les metròpolis modernes com a centres financers, d'ubicació de grans empreses multinacionals i una creixent polarització en termes socials. Londres o Nova York són exemples coneguts del que s'entén per aquest tipus de ciutat. No obstant això, les ciutats que desitgen formar part d'aquest nou ordre econòmic internacional, en la mesura de les seves possibilitats, són moltes i molt variades. Les ciutats són el que són i disposen d'uns recursos limitats i definits per tres aspectes: la pròpia trajectòria econòmica, els agents que la conformen i les polítiques que s'hi fan.⁸ L'ajustament als nous requeriments dependrà de com aquests elements juguin a favor de la implicació de la ciutat en la nova configuració de la jerarquia urbana mundial.

Malgrat que la localització de l'activitat productiva pugui seguir certs determinants comuns, com ara l'aprofitament de les externalitats creades entre empreses i les sinergies entre diferents

processos productius, els efectes d'aquesta ubicació en el territori prenen formes molt diverses que depenen de la tecnologia disponible, de l'estructura de mercat i dels patrons previs d'industrialització, entre d'altres. El desplegament de l'atracció d'activitats econòmiques en guanys reals per a la ciutat depèn, essencialment, de com el territori les internalitza i les combina amb les activitats preexistents.⁹ En particular, els lligams econòmics que s'estableixen entre empreses van acompanyats de la proliferació d'una amalgama diversa d'interaccions socials que es fonamenten en el teixit productiu, però que van més enllà en l'establiment de complicitats personals i professionals, afavorint l'afluència de *spillovers* (externalitats positives) des d'aquest entramat cap al món real. Aquest conjunt de fenòmens s'adapten perfectament als sectors vinculats a la creativitat i al coneixement, sectors que contemplen el capital humà, el talent, com a *input* decisiu en l'aprofitament de les noves oportunitats de la nova economia.

El desplegament de l'atracció d'activitats econòmiques en guanys reals per a la ciutat depèn, essencialment, de com el territori les internalitza i les combina amb les activitats preexistents.

Les trajectòries econòmiques i els processos culturals i polítics que es construeixen i es desenvolupen a les regions emfatitzen el seu bagatge històric, la seva pertinença temporal a l'economia de mercat, el seu desenvolupament industrial, la seva caracterització geopolítica i l'impacte de les polítiques públiques.¹⁰ En síntesi, dues dimensions són rellevants en l'estudi de la ciutat competitiva d'avui: la dimensió econòmica i la social. Més enllà de les reflexions a l'entorn dels indicadors econòmics i de la seva magnitud, l'abast de l'estructura social i organitzativa del territori indica unicitats que s'expliquen a través del paper que representen certs factors en la promoció de l'atractiu de la ciutat com ara la composició diversa de la societat, les seves tradicions polítiques i el conjunt d'actors i

polítiques que promouen i estimulen la creativitat i la innovació a escala regional.

Tot allò que s'esdevé en l'actualitat a la ciutat en termes d'iniciatives, polítiques i resultats és el fruit del passat i del llegat històric. Saber comprendre la dinàmica de les influències vessades des dels orígens en la seva contemporaneïtat contribueix, en bona part, a l'èxit de la ciutat. En general, les ciutats europees presenten diferents apropiacions dels fets històrics que els han estat comuns, per la qual cosa responen de manera particular i amb processos de desenvolupament urbà ben diferenciats als reptes continuats que els planteja el futur. Així, mentre ciutats que avui es fonamenten en el coneixement, com ara Hèlsinki o Tolosa, s'expliquen per reaccions temporals diferents a fenòmens de ruptura o de crisi que exigeixen respostes que redrecin la trajectòria de la ciutat; d'altres, com ara Barcelona o Birmingham, s'assenten i evolucionen a partir del seu passat industrial.

Tot allò que s'esdevé en l'actualitat a la ciutat en termes d'iniciatives, polítiques i resultats és el fruit del passat i del llegat històric. Saber comprendre la dinàmica de les influències vessades des dels orígens en la seva contemporaneïtat contribueix, en bona part, a l'èxit de la ciutat.

Però la dependència històrica no es limita a l'evolució del teixit productiu. Un dels aspectes fonamentals en aquesta perspectiva interpretativa del present de les ciutats és la seva capacitat de generar un context, un ambient propici a la generació d'idees, capacitats i talent; és, en definitiva, el que Munroe anomena una «ecologia de la innovació».¹¹ És certament un procés històric el que aferma la ciutat com a referent en la producció de coneixement o d'habilitats. No obstant això, aquesta capacitat de la ciutat adquireix una nova dimensió en el context actual de globalització. Sovint, la manca de

producció de talent intern se substitueix per l'atracció de capital humà extern, la qual cosa no hauria de resultar incompatible ni exclouent, ans al contrari: un dels reptes actuals per a les ciutats i les regions que aposten per l'economia del coneixement és la combinació òptima entre atracció i generació de talent a la ciutat. Tal com es desenvoluparà més endavant, la creixent importància del paper de les xarxes en la nova economia configura nous reptes per al territori: més enllà de les fronteres assoleix rellevància la capacitat de connectar el món local amb la dimensió global.

La dependència històrica no es limita a l'evolució del teixit productiu. Un dels aspectes fonamentals en aquesta perspectiva interpretativa del present de les ciutats és la seva capacitat de generar un context, un ambient propici a la generació d'idees, capacitats i talent; és, en definitiva, el que Munroe anomena una «ecologia de la innovació».

Un aspecte a tenir en compte en aquesta reflexió és el joc que proveeix el mecanisme de la governança del territori, per definició arrelat en el substrat social i institucional de la ciutat, en la configuració d'oportunitats per a l'atracció d'empreses i talent. Les estratègies adoptades per les instàncies públiques i privades que cerquen l'estímul de la creativitat i el coneixement poden diferir profundament segons alguns elements específics que poden alterar el resultat de les mesures: l'horitzó temporal de les iniciatives, la implicació major o menor dels actors rellevants i el consens aconseguit són, entre d'altres, qüestions a considerar en l'anàlisi de la contribució de la governança a l'èxit de les mesures adoptades.¹²

L'evidència confirma que les ciutats es reinventen de manera successiva per tal d'adaptar-se a les exigències del moment, en particular de l'economia del coneixement, fent ús extensiu de

les polítiques públiques. No obstant això, l'èxit o el fracàs de l'adopció de determinades mesures va més enllà del disseny o de l'eficiència de la intervenció: el llegat històric i les particularitats del territori en què es du a terme la política hi tenen un paper important. La revolució que suposa l'economia global té el seu paral·lelisme en un canvi en profunditat de les estructures de governança. Així, aconseguir un equilibri entre les iniciatives de dalt a baix (*top-down*) i aquelles que emergeixen de la societat civil generant processos d'innovació social suposa, per a molts organismes locals, un dels majors desafiaments de futur.

Xarxes, mobilitat i talent

Les xarxes configuren un dels elements més rellevants del sistema urbà global:¹³ resulta difícil comprendre el mode de producció propi d'un nou ordre econòmic a escala mundial caracteritzat per la deslocalització sense considerar el paper que hi tenen les connectivitats entre el conjunt d'agents econòmics. Les ciutats, més enllà d'esdevenir centres financers i comercials, funcionen ara com a centres relacionals que constitueixen la base de l'organització en xarxa i les interdependències que caracteritzen la vida econòmica i social del món contemporani.

Les ciutats, més enllà d'esdevenir centres financers i comercials, funcionen ara com a centres relacionals que constitueixen la base de l'organització en xarxa i les interdependències que caracteritzen la vida econòmica i social del món contemporani.

En el procés de globalització, les connexions entre diferents parts del territori augmenten tot afavorint l'intercanvi de coneixement i d'habilitats. De tots els actors que conformen aquest procés, els que disposen de major qualificació i

aquells que són especialistes i mostren el coneixement en profunditat de certes habilitats esdevenen el punt de mira per a les ciutats. Les teories vinculades a la generació de clústers d'especialització connectats amb altres xarxes de dimensió internacional es troben directament associades a les percepcions que apunten a la trajectòria local en totes els seus vessants, tant econòmics com socials, institucionals o culturals, i l'arrelament o *embeddedness* dels actors que hi participen com a causes històriques locals determinants de la proliferació de determinades activitats.¹⁴

Construir un entorn innovador, que faciliti l'intercanvi de talent, les experiències transversals en diferents cadenes de valor i provoqui la creació de noves idees, forma part de l'agenda política i és un dels objectius estratègics de bona part de les ciutats i regions a escala mundial. És aquí on l'aprofitament de la pròpia especialització proporciona avantatges comparatius per a la ciutat.

Des d'una perspectiva empresarial, els processos d'innovació oberta han substituït la generació d'R+D a l'interior de l'empresa.¹⁵ Les vies que permeten la producció de transversalitat en el coneixement es fonamenten en la participació de l'empresa en altres cadenes de valor, tot enriquint-se de l'aprenentatge interioritzat i produït en altres contextos. La cooperació substitueix la competència i els esforços compartits en la generació d'innovació i coneixement provoquen l'aparició de *sinergies* i externalitats positives que augmenten el valor afegit generat per la pròpia empresa individual; l'economia del coneixement, la nova economia, es fonamenta en la connectivitat electrònica, física, psicològica i en la capacitat d'atraure, de crear i de transmetre el talent.¹⁶ Fent un paral·lelisme, el territori encara avui una metamorfosi similar a la que

han patit els processos productius; la ciutat competitiva es transforma en ciutat oberta i el seu èxit radica fonamentalment en la provisió de condicions favorables per a promoure la interacció dels agents d'innovació i maximitzar la capacitat de producció i d'absorció d'idees innovadores.

Les ciutats es converteixen, doncs, en clústers d'innovació, en nodes de xarxes globals que aporten coneixement i, alhora, es beneficien dels fluxos de talent i d'innovació que es creen i desenvolupen al voltant dels processos de generació de valor al territori.¹⁷ Construir un entorn innovador, que faciliti l'intercanvi de talent, les experiències transversals en diferents cadenes de valor i provoqui la creació de noves idees, forma part de l'agenda política i és un dels objectius estratègics de bona part de les ciutats i regions a escala mundial. És aquí on l'aprofitament de la pròpia especialització proporciona avantatges comparatius per a la ciutat. Combinar el passat amb noves apostes de futur en les quals la creativitat i el coneixement esdevenen claus és un dels grans reptes per a les ciutats competitives del futur. Aquesta afirmació està en consonància amb l'argumentació que Mascarell utilitza per a explicar l'emergència de creativitat i el talent a una ciutat, que «han de sorgir de les estructures ordinàries de la ciutat, amb continuïtat».¹⁸ En aquest sentit, processos artificials o artificiosos de captació o creació de talent que no estiguin imbricats en el devenir de la ciutat estan, probablement, condemnats a ser efímers.

En particular, el paper representat per les xarxes definides a escala personal –*personal networks*– és complementari de la teoria dels clústers, i aporta un perfil més relacional (normes compartides, relacions socials) a la categorització econòmica de l'aglomeració. Quan el talent irromp en escena com un dels *inputs* més valuosos en la cadena de valor, el debat, tant acadèmic com en l'esfera política, se centra en termes de *brain drain* ('fuga de cervells') o pèrdua de capital humà en el territori i *brain gain* o guany de talent procedent de la immigració qualificada. Aquesta visió planteja les ciutats com a competidores pel talent, són perdedores o guanyadores

en funció de la seva capacitat d'atracció i retenció de la mà d'obra qualificada,¹⁹ tot millorant la seva pròpia oferta de treball. El present convida a superar aquesta disjuntiva vers l'acceptació de la ciutat com un ens que contribueix en si mateix a la generació de talent, sigui intern o procedent de l'exterior, de manera que la ciutat es converteix en referència excepcional en la trajectòria personal dels posseïdors de talent.

Els treballadors en general, i els que pertanyen a sectors creatius i del coneixement en particular, són menys mòbils a Europa que als Estats Units. De fet, els treballadors creatius i del coneixement prioritzen els lligams establerts en la trajectòria vital i professional i no responen de manera immediata a la crida de la ciutat basada en el seu atractiu o personalitat.

Aquesta afirmació està corroborada per estudis internacionals com el projecte **ACRE**,²⁰ que subratlla la important influència que exerceixen els factors personals, com ara haver nascut en una regió determinada, tenir amics i família vivint a la mateixa zona o l'aprofitament de l'existència de xarxes personals o professionals en la localització territorial dels treballadors en sectors creatius o de coneixement. La vinculació amb el territori és, doncs, un fet remarcable en les decisions de residència i treball. Les oportunitats de trobar feina apareixen també com a factors decisius en la seva ubicació. Aquestes conclusions s'acompanyen d'una segona constatació: els treballadors en general, i els que pertanyen a sectors creatius i del coneixement en particular, son menys mòbils a Europa que als Estats Units. De fet, els treballadors creatius i del coneixement prioritzen els lligams establerts en la trajectòria vital i professional i no responen de manera immediata a la crida de la ciutat basada en el seu atractiu o personalitat.²¹ No s'ha de confondre aquesta visió amb els arguments propis d'un localisme restrictiu, més aviat al contrari:

▲ El concepte de ciutat global s'associa a la nova conceptualització de les metròpolis modernes com Londres (a la foto) o Nova York.

tal com es raonarà posteriorment, la ciutat esdevé un node en una xarxa global connectada per fluxos de transmissió de coneixement, de cultura i de talent. La identitat del territori assoleix una dimensió internacional que es nodreix de la capacitat de la ciutat per a fer-se ressò a escala mundial.

Allargant aquesta argumentació, si existeix voluntat de fer una ciutat competitiva basada en el coneixement i la creativitat, no es pot prescindir d'aquesta associació entre territori i societat. Ben al contrari, serà necessari dotar-la de les infraestructures necessàries –educatives, de

▲ El projecte ACRE analitza les condicions necessàries per a formar regions creatives.

creació d'habilitats, de provisió de capital risc, de serveis, etc.– que reforcin i millorin la qualitat del capital humà i del talent, creat a la ciutat regió, i l'ajudin a convertir-se en innovació. A més, aquestes dotacions haurien de servir per a atraure aquells que, efectivament, busquin en la ciutat mecanismes que dinamitzin la producció i la millora del talent. En definitiva, les polítiques de gestió i propulsió del talent s'haurien d'enfocar com a resultat d'estratègies a llarg termini adreçades a un bon nombre de ciutadans.²²

La ciutat esdevé un node en una xarxa global connectada per fluxos de transmissió de coneixement, de cultura i de talent. La identitat del territori assoleix llavors una dimensió internacional que es nodreix de la capacitat de la ciutat per a fer-se ressò a escala mundial.

Identitat i territori en un nou context econòmic: creant un nou model de ciutat.

Les ciutats es reinventen en el temps, buscant els models i les formes que s'adaptin millor a les exigències dels temps. Malgrat que es pugui

pensar que la dimensió urbana²³ perd força en el procés de canvi i globalització que es va iniciar al segle passat, avui, més que mai, la identitat del territori representa un dels punts forts en els nous eixos de competitivitat. L'aspecte local és prominent en nombrosos referents acadèmics a l'hora de determinar la competitivitat urbana. Aquests identifiquen el coneixement arrelat en les cultures locals i regionals com a eix fonamental en la capacitat d'atreure activitat econòmica i, en definitiva, fer les ciutats més competitives. És el context local i la seva particular identitat el que ofereix a una ciutat ser diferent de les altres. De fet, tal com assenyala Scott,²⁴ en les circumstàncies concretes del capitalisme contemporani, les ciutats no tan sols ressurgeixen sinó que accepten dinàmiques i formes físiques desconegudes fins ara. Òbviament, les bones condicions dels factors tradicionals de localització, com ara els transports o la connectivitat, són una condició força necessària, però no suficient, tal com s'ha mencionat. L'aprofitament de la trajectòria de la ciutat, juntament amb les qualitats locals inherents, han esdevingut clau per al futur de les ciutats.

Les ciutats i regions que intenten guanyar posicions en la seva competitivitat mitjançant l'atracció i el desenvolupament de concentracions d'activitats creatives i del coneixement es beneficien de les teories al voltant de la creació i promoció de clústers. No obstant això, aquestes concentracions no poden subsistir, d'una banda, sense incorporar aspectes vinculats a la *path dependency* ('dependència del camí') de la ciutat i, de l'altra, sense mostrar-se arrelades al territori i als actors i les institucions que la caracteritzen.

La identitat del territori representa un dels punts forts en els nous eixos de competitivitat. L'aspecte local és prominent en nombrosos referents acadèmics a l'hora de determinar la competitivitat urbana.

El bagatge de la ciutat, la seva configuració, els seus actors i les seves institucions, el seu passat

i el seu ànim del futur personalitzen el territori i el fan diferent, particular. Cal replantejar l'anàlisi i anar un pas més enllà: ja no es tracta només d'atraure i retenir talent; es tracta d'oferir, des de les instàncies pròpies del territori, un llegat que pugui arribar més enllà de les fronteres de la ciutat i la faci valuosa i atractiva a l'entorn global.

Potser més enllà de la necessària proximitat, la ciutat assoleix una nova fita que revoluciona conceptualitzacions del passat: el territori esdevé important com a caixa de ressonància, com a ens que alimenta i difon el que passa a l'interior. Les fronteres deixen de tenir sentit, la competència cedeix el pas a la possible petjada que la

ciutat deixa als que hi treballen i hi viuen. En aquest sentit, els esforços a construir ciutats del coneixement han de partir de les vinculacions en xarxa que existeixen entre elles, apuntant cap a models de creixement global en què les ciutats esdevinguin nodes d'informació i acumulació d'aquest coneixement.

Ja no es tracta només d'atraure i retenir talent. Es tracta d'oferir, des de les instàncies pròpies del territori, un llegat que pugui arribar més enllà de les fronteres de la ciutat i la faci valuosa i atractiva a l'entorn global.

MONTserrat PAREJA-EASTAWAY

Economista

És professora titular de la Universitat de Barcelona i coordinadora del GRC «Creativitat, Innovació i Transformació Urbana». Lidera l'equip de Barcelona del projecte de recerca europeu ACRE – *Accommodating Creative Knowledge. Competitiveness of European Metropolitan Regions within the Enlarged Union.*

<http://www.ub.edu/teco/usuarios/montserratparejaeastaway.htm>

JOSEP M. PIQUÉ

Conseller delegat de la Societat 22@Barcelona. Enginyer de Telecomunicacions per La Salle i la UPC i màster en Administració i Direcció d'Empreses per ESADE. Diplomant pel Massachusetts Institute of Technology (MIT) i per la University of California-Berkeley. Diploma d'Estudis Avançats per la Universitat Ramon Llull.

President de la Xarxa de Parcs Científics i Tecnològics de Catalunya i vicepresident de l'APTE (Asociación de Parques Científicos y Tecnológicos de España).

L'eix central de la seva activitat és la promoció de l'economia i la ciutat del coneixement per consolidar el 22@ com un dels nodes mundials de la innovació.

És membre del Consell Editorial de *Paradigmes*.

<http://www.22barcelona.com/index.php?lang=ca>

Bibliografia

- BEGG, I. (ED) (2002). *Urban Competitiveness. Policies for Dynamic Cities*. Bristol: The Policy Press.
- BORJA, J.; CASTELLS, M. (1997). *Local y global. La gestión de las ciudades en la era de la información*. Madrid: Taurus, UNCHS.
- BRIAN ARTHUR, W. (1994). *Increasing Returns and Path Dependence in the Economy*. Michigan: The University of Michigan Press.
- CANNON, T. (2008). «L'economia del talent, les ciutats i els parcs científics». *Paradigmes*, 1, p. 35-45.
- CASTELLS, M. (1996). *The Rise of the Network Society*. Oxford: Blackwell Publishers.
- CHESBROUGH, H. (2003). *Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology*. Boston: Harvard Business School Press.
- FLORIDA, R. (2008). *Who's Your City?: How the Creative Economy Is Making Where to Live the Most Important Decision of Your Life*. Nova York: Basic Book (hi ha traducció catalana amb el títol *Les ciutats creatives*. Barcelona: Editorial Pòrtic, 2009)
- FLORIDA, R.; MELLANDER, C.; STOLARICK, K. (2009). *Beautiful Places: The Role of Perceived Aesthetic Beauty in Community Satisfaction*. Working Paper Series: Martin Prosperity Research, 8. Toronto: Martin Prosperity Institute, University of Toronto.
- HALL, P. (1966). *The World Cities*. Basingstoke: Palgrave Macmillan (3a edició, 1984).
- KOVÁCS, Z; MURIE, A.; MUSTERD, S.; GRITSAL, O.; HEIKE PETHE (2007). *Comparing Paths of Creative Knowledge Regions*. ACRE report 3. Amsterdam: AMIDSt.
- MALECKI, E. (2002). «The Economic Geography of the Internet's Infrastructure». *Economic geography*, vol 78, 4, p. 399- 424.
- MARCUSE P.; VAN KEMPEN, R. (eds.) (2000). *Globalizing Cities. A New Spatial Order?*. Oxford: Blackwell Publishing.
- MASCARELL, F. (2009). «Ciudades creativas: industrias culturales, lugares, actores y estrategias». A: MANITO, F. (ed). *Ciudades creativas. Vol 2. Creatividad, innovación, cultura y agenda local*. Barcelona: Fundació Kreanta, p. 27-42.
- MEYER, J.B.; BROWN, M. (1999). «Scientific Diasporas: A New Approach to the Brain Drain». *World Conference on Science. UNESCO-ICSU*. <http://www.unesco.org/most/meyer.htm>
- MUNROE, T.; WESTWIND, M. (2009). *What Makes Silicon Valley Tick?* Herentals: Nova Vista Publishing.
- MUSTERD, S.; GRITSAL, O. (2010). *Conditions for Creative Knowledge Cities. Findings from a comparison between 13 European metropolises*. ACRE report WP9. Amsterdam: AMIDSt.
- MUSTERD, S.; MURIE, A. (eds.) (2010). *Making Competitive Cities*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- PAREJA-EASTAWAY, M.; PRADEL, M. (2010, propera publicació). «New Economy, New Governance Approaches? Fostering Creativity and Knowledge in the Barcelona Metropolitan Region». *Journal of Creative Industries*.
- PIQUÉ, J.M.; ENGEL, J.; DEL PALACIO, I. (2010). «Creating Global Networks of Clusters of Innovation from Science Parks». Conferència Mundial sobre Ciència i Parcs Científics, 2010. XXVII IASP World Conference on Science and Technology Parks, Daedeok, Corea, 23-26 de maig 2010.
- SALVAT, R.; MARCET, X. (2008). «Polítiques de gestió de talent». *Paradigmes*, 1, p. 26-33.
- SASSEN, S. (2001). *The Global City: New York, London, Tokyo*. Princeton: Princeton University Press.
- SCOTT, A.J. (1998). *Regions and the World Economy: The Coming Shape of Global Production, Competition, and Political Order*. Oxford: Oxford University Press.
- SCOTT, A.J. (2008) *Social Economy of the Metropolis. Cognitive-cultural Capitalism and the Global Resurgence of Cities*. Oxford: Oxford University Press.
- SCOTT, A.J.; AGNEW, J.; SOJA, E. W.; STORPER, M. (2001). «Global City-regions: an Overview». A: SCOTT, A.J. (ed): *Global City-regions: Trends, Theory and Policy*. Oxford: Oxford University Press.
- STORPER, M. (1992). «The Limits to Globalization: Technology Districts and International Trade». *Economic Geography*, 68,1, p. 60-93.
- WARF, B. (2001). «Segueways into Cyberspace: Multiple Geographies of the Digital Divide». *Environment and Planning B*, 28, p. 3-19.

Notes

1. BORJA I CASTELLS, 1997; MARCUSE I VAN KEMPEN, 2000; SASSEN, 2001.
2. WARF, 2001.
3. SCOTT ET AL., 2001.
4. FLORIDA *et al.*, 2009.
5. FLORIDA, 2008.
6. BEGG, 2002.
7. HALL, 1966; CASTELLS, 1996; SASSEN, 2001.
8. MUSTERD I GRITSAI, 2010.
9. SCOTT, 2008.
10. KOVÁCS *et al.*, 2007.
11. MUNROE, 2009.
12. PAREJA-EASTAWAY i PRADEL, 2010.
13. SASSEN, 2001.
14. BRIAN ARTHUR, 1994; STORPER, 1992.
15. CHESBROUGH, 2003.
16. CANNON, 2008.
17. PIQUÉ ET AL. 2010.
18. MASCARELL, 2009, p. 31.
19. MEYER I BROWN, 1999.
20. ACRE és l'acrònim del projecte *Accommodating Creative Knowledge. Competitiveness of European Metropolitan regions within the Enlarged Union*, finançat pel 6è Programa Marc de la Unió Europea. <http://acre.socsci.uva.nl/index.html>.
21. MUSTERD I MURIE, 2010.
22. SALVAT I MARCET, 2008.
23. MALECKI, 2002; MUSTERD ET AL. 2010.
24. SCOTT, 2008.